

Nr 81.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension
åt f. d. generaldirektören F. V. Hansens änka; given
Stockholms slott den 7 februari 1930.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsråds-
protokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att
bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departements-
chefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Th. Borell.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet
inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i
statsrådet å Stockholms slott den 7 februari 1930.*

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, stats-
råden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG,
LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Borell anför:

I skrivelse den 28 november 1929 har vattenfallsstyrelsen gjort fram-
ställning om beredande av pension åt avlidne f. d. generaldirektören och
chefen för statens vattenfallsverk Fredrik Vilhelm Hansens efterlevande
änka och minderårige son.

Generaldirektören Hansen var förordnad såsom direktör vid Trollhätte
kanal- och vattenverk under tiden 1 januari—30 juni 1905, såsom verkstäl-
lande direktör vid samma verk 1 juli 1905—31 december 1908, såsom vatten-
fallsverksdirektör och ordförande i vattenfallsstyrelsen 1 januari 1909—30 juni
1920 samt såsom generaldirektör och chef för statens vattenfallsverk 1 juli

1920—30 juni 1928. Hansens sammanlagda tjänstetid i statens tjänst uppgick alltså till 23½ år. Han åtnjöt från och med den 1 juli 1928 pension enligt lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken.

Hansen avled den 26 oktober 1929, efterlämnande — förutom två vuxna barn — änkan Tyra Hansen, född Benckert den 29 april 1875, och en omynlig son, Stig Herman Roeck, född den 19 maj 1913.

Till stöd för sin framställning har *vattenfallsstyrelsen* i förenämnda skrivelse anfört följande:

Före år 1927 var det icke möjligt för innehavare av de av Hansen bestridda befattningarna att genom erläggande av avgifter till någon av staten understödd anstalt bereda pension åt sina efterlevande. Genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 december 1926 (nr 541), vilken trädde i kraft den 1 januari 1927, infördes sådan ändring i reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa, att bland andra generaldirektör och chef för statens vattenfallsverk skulle vara förpliktad till delaktighet i denna kassa. På grund av § 5 i nämnda reglemente ägde ifrågavarande ändring emellertid icke tillämpning å generaldirektören Hansen, enär han, som var född år 1862, uppnått mera än 60 levnadsår. Däremot har han på grund av tidigare anställning i Stockholms stads tjänst kunnat bereda sina efterlevande en mindre pension i Stockholms stads befattningshavares pensionskassa, vilken pension uppgår till 1,440 kronor — utan rätt till dyrtidstillägg — och som oavkortad tillkommer änkan, sedan omtydiga barn ej längre finnas.

Med hänsyn till generaldirektören Hansens banbrytande, synnerligen för tjänstfulla och långvariga arbete i statens tjänst anser vattenfallsstyrelsen det föreliggande fullgiltiga skäl för att hans efterlevande beredas en viss pension av statsmedel. Det må här erinras, att Hansen såsom skapare av den statliga verksamheten för produktion och distribution av vattenkraft gjort en mycket betydelsefull insats i utvecklingen under det sista kvartseket inom vårt land. Under nära 25 år har han ägnat sina krafter åt denna verksamhets uppbyggande och organiserande. Affärsmässigt sett har verksamheten även för staten blivit alltmer vinstgivande. Hansen har även framdrivit omdaningen av den för Vänerbäckens utveckling betydelsefulla Trollhätte kanal.

Erinras må ock, att 1929 års riksdag beslöt tilldela pension i ett analogt fall, nämligen när det gällde änkan efter förste deputeraden i riksbanken Victor Ludvig Moll.

Om generaldirektören Hansen varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, skulle hans efter ett pensionsunderlag av 9,000 kronor beräknade delaktighetsbelopp hava utgjort 2,480 kronor och hans efterlevandes pensionsförmåner uppgått till nedan angivna belopp för år räknat:

	för änka ensam:	för änka och ett barn:
Grundpension	2,480: —	3,472: —
Förhöjning med 10 %	248: —	347: 20
Säger	2,728: —	3,819: 20
Dyrtidstillägg enligt nu gällande grunder	588: —	912: —
Summa	3,316: —	4,731: 20

Vid bestämmandet av pension åt förste deputeraden Molls änka gjordes, på grund av att inbetalning av avgifter ej kunnat ske, en viss minskning av det pensionsbelopp, som skulle ha utgått till jämförlig befattningshavare, därest inbetalning av avgifter ägt rum. Förfares på analogt sätt i nu ifrågasvarande fall, skulle, då generaldirektören Hansens tjänsteställning torde kunna anses jämbördig med förste deputeraden Molls, pensionen till generaldirektören Hansens änka bli lika med den åt förste deputeraden Molls änka beviljade pensionen eller 2,400 kronor för år samt pensionen för den omyndige sonen, beräknad i samma proportion, bliva 960 kronor för år.

Å dessa pensionsbelopp, som böra utgå av statens vattenfallsverks medel, skulle beräknas dyrtidstillägg i vanlig ordning.

Med stöd av det anförda har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bevilja framlidne f. d. generaldirektören Fredrik Vilhelm Hansens änka och omyndige son årliga pensioner av största möjliga storlek att från och med den 1 november 1929 utgå av statens vattenfallsverks medel till änkan, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, och till sonen intill dess han uppnår 21 års ålder.

Till följd av remiss har statskontoret i ärendet avgivit utlåtande den 31 januari 1930 och därvid anfört följande:

Vid åtskilliga tillfällen, då riksdagen behandlat framställningar rörande pensioner och understöd åt efterlevande till i statens tjänst anställda personer, har riksdagen deklarerat sin principiella ståndpunkt till frågor av nämnda slag. Exempelvis har riksdagen i sin skrivelse nr 149/1926 framhållit, att, i motsats till vad fallet vore med avseende å tjänstepensionering, såsom allmän princip i fråga om familjepensionering för statstjänare gällt, att kostnaderna för denna senare borde bestridas väsentligen genom befattningshavarnas egna avgifter och att staten härvidlag borde i huvudsak inskränka sig till att medverka vid bildandet av kassor eller pensionsanstalter för pensioneringens handhavande. Med hänsyn till denna allmänna grundsats, att statstjänarnas familjepensionering i stort sett borde bestridas med deras egna avgifter, hade ansetts betänkligt att med statsmedel pensionera efterlevande till befattningshavare, vilka icke ägt eller icke begagnat sig av möjlighet att genom inträde i någon statsunderstödd pensionskassa sörja för sina efterlevandes underhåll. Emellertid hade, såsom i berörda riksdagsskrivelse vidare framhållits, i åtskilliga fall särskilt under senare år pensioner eller därmed jämförliga understöd beviljats åt efterlevande efter befattningshavare i statstjänst; och hade därvid beträffande såväl ordinarie som icke-ordinarie befattningshavares efterlevande såsom förutsättning för understöds tilldelande gällt — förutom att befattningshavaren under viss ej alltför kort tid varit anställd i statens tjänst — att ömmande omständigheter i de särskilda fallen kunnat anses föreligga. I fråga om änka hade så ansetts vara förhållandet, då hon på grund av hög ålder eller sjuklighet varit oförmögen till arbete och därjämte befunnits medellös eller i avsaknad av medel för sitt uppehälle samt icke ägt anhöriga, som funnits kunna och böra sörja för eller bidra till hennes uppehälle.

Då generaldirektören Hansens änka och minderårige son enligt vattenfallsstyrelsens uppgift äga åtnjuta pension å 1,440 kronor till följd av Hansens tidigare anställning i Stockholms stads tjänst samt bouppteckningen efter Hansen enligt bilagd avskrift utvisar, att han efterlämnat, förutom änka och förenämnde son, jämväl två vuxna barn ävensom att behållningen i boet uppgår till 114,277 kronor 42 öre, kan givetvis beredande av pension

av statsmedel i detta fall icke anses stå i överensstämmelse med de i riksdagens förenämnda skrivelse angivna principer, som alltjämt pläгат följas vid behandlingen av frågor om pension åt efterlevande efter statsanställda.

Emellertid hava undantag förekommit, såsom också framgår av vattenfallsstyrelsens framställning; och med hänsyn till generaldirektören Hansens banbrytande arbete såsom skapare av den statliga verksamheten för produktion och distribution av vattenkraft synes det icke uteslutet, att utan risk för vittgående konsekvenser pension av statsmedel under förhanden varande omständigheter må kunna utverkas åt hans efterlevande; men detta är ett spörmål, som undandrag sig bedömande efter vanligen tillämpade grunder för familjepensionering. Statskontoret vill allenast framhålla, att de i förevarande framställning angivna beräkningarna rörande pensionsbeloppet för generaldirektören Hansens änka och son, om den avlidne varit delaktig i civilstatens änke- och pupillkassa, synas vara riktiga.

Departements-
chefen.

Såsom statskontoret framhållit, föreligga i detta fall icke de förutsättningar, som i allmänhet pläga av riksdagen uppställas såsom villkor för pension av statsmedel åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst. F. d. generaldirektören Hansens banbrytande arbete såsom skapare och organisatör av den statliga verksamheten för produktion och distribution av elektrisk kraft samt den betydelsefulla insats, han under sin långa tjänstetid gjort såsom ledare av de viktiga grenar av statens affärsrörelse, vilka handhavas av vattenfallsstyrelsen, synas mig emellertid vara av den art, att de väl motivera ett erkännande från statens sida i form av någon pension åt hans efterlevande, detta så mycket mer som gällande författningsbestämmelser utgjort hinder för Hansen att genom delaktighet i familjepensionsanstalt för statstjänstemän tillförsäkra sina familjemedlemmar pensionsrätt. Såsom i ärendet framhållits, har ock 1929 års riksdag i ett väsentligen jämförbart fall medgivit pension, för vars beviljande synpunkter av nyss angiven art torde hava varit avgörande.

Enligt vattenfallsstyrelsens förslag skulle såväl Hansens änka som makarnas minderårige son erhålla pension, vilken för sonens vidkommande skulle utgå intill dess han fyllt 21 år. Då av riksdagen beviljade pensioner åt minderåriga barn till statstjänare såsom regel pläga fastställas att utgå endast till och med det år, varunder vederbörande uppnår 18 års ålder, och då Hansens son redan är nära 17 år gammal, finner jag emellertid tillräckliga skäl i detta fall icke föreligga till beviljande av barnpension.

Vad angår storleken av pensionsförmånen för änkefru Hansen, torde densamma lämpligen böra bestämmas till samma belopp, som beviljats i det nyss avsedda, av 1929 års riksdag behandlade fallet, d. v. s. till 2,400 kronor årligen. Ifrågasätts kunde måhända att vid pensionens fastställande göra avdrag för det belopp, som på grund av Hansens delaktighet i Stockholms stads befattningshavares pensionskassa utgår från nämnda kassa. Med hänsyn till de synpunkter, vilka enligt vad förut anförts varit grundläggande för mitt ställningstagande i förevarande pensionsfråga, har jag emellertid icke funnit anledning föreslå dylikt avdrag.

Den ifrågasatta pensionen torde, på sätt vattenfallsstyrelsen föreslagit, böra bestridas av statens vattenfallsverks medel samt utgå från och med månaden näst efter dödsfallet.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. generaldirektören och chefen för statens vattenfallsverk Fredrik Vilhelm Hansens änka Tyra Hansen, född Benckert, må från och med den 1 november 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, av statens vattenfallsverks medel uppbära en årlig pension av 2,400 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Waldemar Wiens.
